

Сергій ПРОЛЕЄВ, доктор філософських наук, професор,
завідувач відділу філософії культури, етики і естетики
Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
<https://orcid.org/0000-0003-1563-712X>

Олег БІЛИЙ, доктор філологічних наук, професор (філософія),
провідний науковий співробітник відділу філософії культури, етики і естетики
Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
<https://orcid.org/0000-0003-0997-1535>

Оксана КИСЕЛЬОВА, кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник відділу філософії культури, етики і естетики
Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
<https://orcid.org/0000-0001-6548-0322>

ВІДДІЛ ФІЛОСОФІЇ КУЛЬТУРИ, ЕТИКИ І ЕСТЕТИКИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Відділ філософії культури розпочав свою роботу з вересня 1984 року під керівництвом видатного вченого, одного з кращих радянських філософів Вадима Іванова (який був ініціатором цього нового наукового підрозділу). Створення відділу означало започаткування нової дослідницької програми, осереддя якої стала ідея культури. Концепт культури був покликаний теоретично охопити дійсність людини в її найширшому і найбільш достеменному сенсі, який виходив за межі соціального редукціонізму в розумінні людини, що складав загальник марксистської думки. В теоретичному плані розробка концепту культури стала наступним етапом після діяльнісного та світоглядного підходів, які також були покликані подолати надто спрощене розв'язання питання сутності людини, зведення її до «сукупності суспільних стосунків».

Організаційно складовими відділу стали три підрозділи: сектор естетики (який раніше існував як відділ естетики), сектор релігієзнавства (колишній відділ наукового атеїзму) та новостворений сектор філософсько-методологічних проблем розвитку культури, на який, власне, і покладалася місія активного інтелектуального пошуку в царині розуміння людини та її дійсності. Загальне завдання цієї роботи полягало у створенні теорії культурної реальності. Перші монографії відділу («Культура и развитие человека», 1989; «Бытие человека в культуре», 1992) були кроками в цьому напрямку. Водночас індивідуальні монографії (Є. Бистрицький «Феномен личности», 1991; А. Єрмоленко «Этика ответственности и социальное бытие человека», 1994; О. Кисельова «Феномен человеческой жизни», 1994; В. Козловський «Культурный смысл: генезис и функции», 1990; С. Пролеєв «Духовность и бытие человека», 1992; М. Тарасенко «Природа, технология, культура», 1985) розширювали тематичне поле антропологічних досліджень та виробляли його нові концептуалізації.

Зміна суспільних умов існування філософської думки зі здобуттям незалежності (і відповідно втратою марксистською парадигмою теоретичної монополії на визначення засад та спрямованості гуманітарного мислення)

принципово зняла питання подолання соціального редукціонізму та відкрила можливість нових пріоритетів дослідження культурної реальності та розуміння людини. У 1991 році відділ очолив Є. Бистрицький (заввідділу до 2019). На початку 1990-х відбувається переформатування відділу: окремим підрозділом Інституту стає колишній сектор релігієзнавства (на його основі утворено Відділення релігієзнавства, з 1992), натомість група співробітників із сектору філософії культури утворює сектор етики (під керівництвом В. Малахова, з 1992). Відтоді відділ отримує структуру з трьох підрозділів (до 2006 сектори, а потім дослідницькі групи) — філософії культури, етики, естетики — яку зберігає й донині.

Від середини 1990-х науково-дослідницька програма відділу трансформується: відбувається перехід від осмислення сенсу та категорійних форм культурної реальності до аналізу різноманітних проєкцій соціокультурного поступу. Ними стають національне буття, феномен політики, глобалізація та цивілізаційний вибір, громадянське суспільство, культурна політика, насильство. Зберігається теоретичний примат онтологічного підходу до культури, який передбачає розуміння культури як способу людського буття. Проте методологічний інструментарій, застосований у дослідженнях конкретних тематик, більшою мірою зорієнтований на специфіку досліджуваного предмета та досвід його аналізу в сучасній світовій філософській думці. Показовими для цього періоду є колективна монографія «Ідея культури: виклики сучасної цивілізації» (2003) та індивідуальні: О. Гомілко «Метафізика тілесності» (2001); С. Пролеєв «Метафізика влади» (2005). Серед напрямків досліджень відділу на межі сторіч особливий наголос треба зробити на наукових розвідках, які містили інноваційне осмислення низки етичних проблем. Це засвідчили колективні монографії «Етичні норми і цінності: проблема обґрунтування» (1997); «Етика і політика: проблеми взаємозв'язку» (2000); «Етос і мораль у сучасному світі» (2004); «Цивілізаційні виміри моралі: зміна парадигм» (2007); «Діалог *sub specie ethicae*» (2011), а також індивідуальні монографії В. Малахова «Уязвимость любви» (2005), «Право бути собою» (2008) та Є. Мулярчука «На межі буття: філософія кінечності людського буття та етика» (2012). Можна сказати, що діяльність сектору/групи етики мала вирішальне значення для теоретичного розвитку сектора етичних досліджень у незалежній Україні.

В останнє десятиріччя увагу дослідників відділу переважно було спрямовано на осмислення новітніх культурних явищ та ефектів глобальної сучасності. Зокрема, йдеться про аналіз ролі культурно-естетичних феноменів у процесі політичної легітимації, взаємозалежності мистецьких стратегій і політичної комунікації, політичних імплікацій феномену музики, тренду ресоматизації сучасної людини (монографія «Глобалізація і культурна ідентичність», 2018; О. Bilyi «The Will to Identity. Statebuilding and the Strategies of Legitimation», 2017); про існування та ефекти різних типів відкритості, нерівнозначних у власне етичному відношенні, колізії сучасних

практик людяності, про зв'язок буття та блага в контексті екологічних проблем сьогодення. Також у центрі уваги постали умови продуктивності сучасної культурної політики, чесноти як засади політичної культури, вплив культурних підвалин на розвиток та практики сучасної комунікації (та водночас на здатність суспільства до абсорбції цивілізаційних досягнень у глобальному світі) (дві колективні монографії: «Національна ідентичність і громадянське суспільство», 2015; «Комунікація і культура в глобальному світі», 2020 — відзначена як краща в номінації «Філософія/антропологія/психологія» Всеукраїнського рейтингу «Книжка року-2020»). Наразі, розвиваючи тему комунікацій в глобальному світі, дослідницька група з філософії культури (Сергій Пролєєв, Євген Бистрицький, Роман Зимовець, Роман Кобець) здійснює аналіз культурних засад, суперечностей та евристичного потенціалу дискурсивних практик за умов неусувного ціннісно-культурного розмаїття глобалізованого світу й віртуалізації дійсності як ефекту сучасної інфосфери, а також здійснює їх екстраполяцію на моделі та чинники розвитку суспільства сьогодення (зокрема в Україні).

З 2019 року завідувачем відділу є Сергій Пролєєв. Запорукою продуктивності науково-дослідницької роботи відділу є конструктивне поєднання суголосних теоретико-методологічних засад та програми досліджень з автономією наукової діяльності дослідницьких груп (постановки ними дослідницьких завдань та визначення шляхів їх виконання). Цей принцип успішно працює впродовж усієї тривалої історії відділу, позаяк відділ філософії культури, етики та естетики є єдиним підрозділом Інституту філософії, який одночасно виконує три різні планові теми, тобто здійснює рух по трьох самостійних наукових напрямках. Для змістовнішої репрезентації цієї розмаїтої діяльності — власне, інтелектуальних традицій відділу — розглянемо окремо кожен з них.

Дослідження етичної проблематики

Сектор етики у відділі філософії культури було створено 1992 року на хвилі бурхливих суспільних перетворень. Його очолив талановитий філософ Віктор Малахов. Нова суспільна й духовна ситуація, що почала тоді формуватися, створювала нові можливості для етичного дискурсу, та й сама нагально потребувала етичного осмислення. Група етики об'єднала різні погляди і теоретичні підходи, на яких ґрунтуються дослідження Віктора Малахова (працював з моменту заснування сектору до 2016), Анатолія Єрмоленко (з 1992 до початку 2000-х), Оксани Кисельової (з 1992), Євгена Мулярчука (з 1995), Раїси Шульги (з 2003 по 2011), Валерія Жулая (з 2003), Лариси Карачевцевої (з 2007) та Андрія Баумейстера (з 2016).

Упродовж майже тридцяти років співробітники сектора досліджують теоретичні засади етики та прикладні етичні проблеми. Впродовж цього періоду погляд фахівців сектору був прикутий до проблем обґрунтування етичних норм та цінностей; розуміння сутності моралі; морального ставлення до світу та Іншого; цивілізаційних та соціальних аспектів моралі; взаємозв'язку моралі з

правом, політикою та іншими царинами суспільного життя; етичного досвіду в контексті суспільного блага; кризи довкілля як морально-етичного виклику сучасності; людського спілкування, відкритості, людяності, громадянського самовизначення особистості тощо (головні монографії сектора названо вище).

Робота сектору почалася з розв'язання проблеми обґрунтування етичних норм і цінностей, що було особливо важливо в контексті суспільно-політичних трансформацій, кризи моральних цінностей та аномії, які мали місце після розпаду Радянського Союзу. Руйнування старих соціальних та ідеологічних підвалин людського буття загострювало потребу у формуванні моральних орієнтирів, які б давали людині змогу знаходити опору в житті, регулювати свої стосунки на гуманних та раціональних засадах. Криза моральних цінностей вимагала обґрунтування таких орієнтирів, осмислення способів їх критичної перевірки та утвердження. У своїх дослідженнях співробітники осмислили різні концептуальні підходи, досвід західних та вітчизняних науковців. Укорінення етичних норм і цінностей в людському бутті пов'язане із становленням і вдосконаленням інститутів демократії, становленням громадянського суспільства, утвердженням відкритих форм спілкування та можливостями вільного розвитку людської культури.

У наступні роки проблема діалогічного спілкування, етики діалогу стала перед дослідниками сектору етики як не лише теоретична, але й практична проблема. Стрімке наростання в Україні і світі всеохопного досвіду інакшості, чужості, культурного, національного, конфесійного, ціннісного різноманіття вимагало вивчення можливостей запобігання руйнівним конфліктам через діалогічне спілкування. Дослідники виходили з того, що сутністю діалогу є досягнення взаєморозуміння, взаємовизнання і взаємозбагачення різних поглядів, думок, підходів, особистих і соціальних позицій. Предметами аналізу стали, зокрема, феномени відповідальності перед Іншим, зустрічі, співвідношення етичного та естетичного аспектів спілкування, слова та мовчання, процес конституювання суб'єктивності через досвід «вписування» Іншого, а також проблема пошуку нетрадиційних для філософії модерну способів подання буття, суголосних етосові спілкування.

Діалогічне спілкування тісно пов'язане з феноменом відкритості, що його науковці досліджували не тільки як фундаментальну характеристику людського буття і стосунків, але і як підґрунтя для демократичного розвитку суспільства. На порядку денному стояли питання відкритості нашої країни до зовнішнього світу, увіходження в європейську та глобальну спільноту на засадах загальнолюдських цінностей: поваги до прав людини, толерантності до різноманіття, взаємопорозуміння тощо. Водночас для самої етики звертання до теми відкритості є закономірним продовженням того комунікаційного повороту, того виходу на проблеми інтерсуб'єктивності, який дає їй змогу зберігати й нарощувати свою актуальність у нинішньому світі.

Констатуючи дефіцит відкритості та толерантності в сучасному суспільстві, дослідники сектору етики вийшли на проблему людяності та її сучасних

практик в аристотелівському розумінні — як конкретного вчинювання, спрямованого на реалізацію внутрішнього блага. «Практичним» з цього погляду є те, що сприяє вдосконаленню людини, а «практиками людяності» слід уважати такі модифікації людської активності, внутрішня мета яких виражає прагнення бути людиною, прихильність до засадових цінностей людського буття, здатність діяти і спілкуватися по-людськи. Етичний аналіз сучасних практик людяності припав на трагічні події, які відбулися під час Революції гідності в Україні. Це спонукало науковий колектив зосередити зусилля на проведенні етико-філософського аналізу проблем ідентичності людини як родової істоти, збереження нею власне людських якостей, ustalених в історичному процесі, водночас досліджуючи роль цих якостей у забезпеченні інтеркультурного взаєморозуміння, у формуванні позитивних ціннісних перспектив суспільного розвитку.

Зростання соціальної активності, бурхлива трансформація українського суспільства створили принципово нові умови для самореалізації особистості, що підсилило значення морально-етичних важелів її громадянського вибору. Виходячи з нових викликів, дослідницька група здійснила експлікацію конститутивних зв'язків між моральними онтологіями та головними характеристиками громадянського самовизначення особистості. Останнє не є результатом пасивного засвоєння універсальних принципів і норм, які можна просто запозичити і «втїлити» у практики певної спільноти шляхом штучних заходів і формальних процедур. Самовизначення передбачає отожднення з певними історіями, певними традиціями і цінностями, які становлять те, що разом із Чарльзом Тейлором можна назвати моральною онтологією. Конститутивні чинники громадянського самовизначення особистості можливо виявити і дослідити лише за умови експлікації джерел і базових цінностей тих моральних онтологій, що є засадовими для суспільних практик. Експлікація моральної онтології головних суспільних практик (етичних, правових, політичних, освітніх) відкриває можливості для концептуалізації головних «патернів» (схем або стратегій) формування громадянського самовизначення індивідів у сучасному українському суспільстві. Громадянське суспільство є відкритим процесом удосконалення суспільного життя, прагненням до справедливості.

Прояснення питання, що саме означає повноцінне й осмислене життя, або «добре життя», вимагало дослідження конститутивного зв'язку між суспільним благом та етичним досвідом. Застосовуючи етико-онтологічний підхід у розкритті взаємозумовленості блага і буття, зокрема зв'язку суспільного блага та практик людського буття, дослідницька група здійснила спектральний аналіз різноманітних аспектів людського існування в його стосунку до блага. Така постановка питання вимагала надати терміну «морально добрий» онтологічного сенсу, що охоплює реалізацію позитивних людських задатків, традицію чеснот і ustalених взірців «доброго життя». Крізь призму суспільного блага співробітники сектору дослідили такі феномени та явища, як покли-

кання, подія та моральні почуття (монографії Є. Мулярчука «Філософія і педагогіка покликання», 2019 та Л. Карачевцевої «Повернення суб'єкта», 2019).

Невіддільний зв'язок буття та блага набуває нового значення в контексті екологічних проблем сьогодення, яке пов'язане з переосмисленням етичного суб'єкта як водночас причетного до довкілля та відповідального за нього. Причому довкілля дедалі виразніше набуває ознак Іншого, з яким людина має вибудовувати етичний стосунок. Криза довкілля як етико-екзистенційний виклик сучасності стала предметом сучасного дослідження дослідницької групи з етики. Занепад природного середовища, що стався внаслідок вивіщення людини над живим світом, не тільки безпосередньо впливає на можливість прийдешніх поколінь мати гідне життя, але ставить питання про майбутнє планети загалом і буття як такого. Тому сучасна криза довкілля набула ознак універсально-онтологічної кризи. За цих нових умов радикально змінюється стосунок людини до світу, вводиться параметр ціннісного ставлення до природи як до суб'єкта етичної ситуації, що означає фундаментальний перегляд змісту й засад етики, яка досі була зорієнтована передусім на міжлюдські взаємини. Отже, сьогодні йдеться не так про переосмислення традиційних категорій сфери належного (добра, обов'язку, права, справедливості тощо), як про її розширення — застосування етичних категорій до довкілля.

Дослідження естетичної проблематики

90-ті роки ХХ століття позначились кризою естетики як філософської дисципліни, якщо розуміти кризу в її аутентичному сенсі — як перехід, перехідний стан. Річ у тім, що дослідницькі стратегії, що панували наприкінці існування тоталітарної системи, були позначені спадщиною, що сформувалась упродовж багатьох років. Естетику, як і більшість філософських дисциплін, розглядали як поле ідеологічного протистояння. Такий підхід, або те, що називали марксистсько-ленінською естетикою, мав свій культурно-історичний родовід. Обмежимося гегелівським розумінням сутності естетичного, що його німецький філософ вважав складником процесу історичного розгортання абсолютного духу.

Ця концепція отримала специфічний розвиток в інкорпорації феномена естетичного загалом і художніх практик зокрема до системи ідеологічного нагляду і контролю свідомості з відповідною інституціалізацією. Левову частку дослідницької енергії представники філософського цеху, які прагнули зберегти залишки творчої свободи, не виходячи за рамки «лояльного мислення», витрачали на підцензурні маневри, на розхитування підвалин догматичної марксистської методології. Скажімо, оригінальний інтерпретатор кантівської традиції Вадим Іванов віддав чимало зусиль схоластичним дилемам естетичних дискусій у праці «Практика і естетична свідомість». Іванов фактично долучився до однієї з тем радянської схоластики — дискусії між «природниками» та «суспільниками», що мала місце у 1950-ті роки.

З історії естетичної думки відомо, що «природники» (знакова постать цього напрямку — М. Овсянников), обстоюючи об'єктивність естетичного, запровадили низку категорій для розуміння виявів прекрасного, а саме досконалості, гармонії, співвимірності, єдності і багатоманітності — властивостей, об'єктивно притаманних явищам дійсності. Натомість «суспільники» (найвідоміший представник цього напрямку — М. Каган) репрезентували аксеологію неокантіанського штибу, узгоджену з марксистськими догматами, у межах якої естетичне поставало як ціннісне відношення, залежне від об'єктивної даності і рівночасно від соціально зумовлених потреб людини.

Альтернативу концепціям естетичного, що їх обстоювали «суспільники» та «природники», Вадим Іванов убачав у необхідності дослідження еволюції психічних форм відображення світу. При цьому, через цілковиту відірваність від модерного західноєвропейського філософського дискурсу, повз увагу філософа пройшли і феноменологічна критика психологізму, і глибинний психоаналіз Карла Густава Юнга, і філософська герменевтика Ганса-Георга Гадамера тощо, які стали абетковою лектурою наступних генерацій філософів. Якщо радянських філософів можна умовно поділити на дослідників та ідеологів, то Вадим Іванов, безперечно належав до перших. У цьому шерегу стояв і інший український філософ-естетик Володимир Мазепа, автор книги «Художня творчість як пізнання». Гносеологічний ракурс давав авторові можливість *грунтовно* осмислити важливий аспект філософії мистецтва і разом з тим уникнути сліпого відтворення ідеологічних приписів без серйозного екзистенційного ризику. Водночас не можна не сказати, що і Вадим Іванов, і Володимир Мазепа створили атмосферу академічної свободи у дослідницьких підрозділах, які вони очолювали, що дало можливість розгорнути творчий потенціал низці непересічних науковців вже у роки незалежності.

Регулятивний ідеал номенклатурної корпорації, за приклад якого може правити, наприклад, концепція соціалістичного реалізму, щоразу зазнавав «пошкоджень» від непрогнозованого розвитку радянської теоретичної думки, неспроможності комісарів гуманітарного цеху ефективно контролювати свободу мислення, зупинити втечу теоретичної фантазії науковців у бік формалізму та впровадження у дослідницькі сюжети явно немарксистських філософських традицій. Ідеться про обґрунтування автономії мистецтва на кантівській ідеї незацікавленості судження смаку, впровадження методів феноменологічної естетики Романа Інгардена, структуралізму тощо. Тепер вже цілком зрозуміло, що радикальне оновлення методів дослідження у буремні 1990-ті, спричинене залученням до теоретичного досвіду західної філософської думки, свободою висловлювання, істотно переформатувало структуру досліджень, відкрило шлях для нових методологічних парадигм, у тому числі й у галузі естетики. Проте виплекана цензурою і наглядом компартійної номенклатури категорійна система цієї філософської дисципліни, у якій легко вгадувалась категорійна система «природників», упродовж певного часу залишалась питомою частиною педагогічного процесу в посткомуністичній Україні.

Поряд з тим ритуалізована критика марксистської спадщини попервах не дала змоги, наприклад, повною мірою оцінити продуктивні ідеї Франкфуртської школи соціальної філософії, переображеного марксизму Жана Бодриєра. Крім того, страх «впасти у гріх» марксистсько-ленінського ідеологізму загальмував усвідомлення значення вже очевидного міждисциплінарного контексту естетики. Ось чому головною особливістю дослідницьких програм спершу сектора, а згодом дослідницької групи з проблем естетики стало саме осмислення міждисциплінарного контексту, зв'язку з політичними практиками, тенденціями культурно-історичного розвитку, проблемою ідентичності, глобалізацією зокрема. Дослідження проводила група у складі Олега Білого (керівник групи), Ольги Гомілко, Світлани Лозниці та Світлани Шліпченко, до яких певний період долучалися Андрій Азархін та Олег Ярош.

Вагому роль для подальших досліджень групи зіграла розробка теми «Інфрамистецтво та політична реальність посткомуністичної доби». Тоді серед наукових пріоритетів теоретично перспективними були визнані, зокрема, проблеми інфрамистецтва, ролі культурно-естетичних феноменів у процесі політичної легітимації, взаємозалежності мистецьких стратегій та політичної комунікації. Засадово принциповим для розвитку новітнього підходу до феномену естетичного було осмислення співвідношення інфрамистецтва та політичної реальності посткомуністичної доби. Йдеться про радикальну зміну статусу мистецтва у процесі розбудови нової системи цінностей у процесі формування національної ідентичності.

При виконанні теми «Національна культура та політики ідентичності» було розвинуто теоретичні засади зв'язку національної культури та політики ідентичності, згідно з якими досвід розвитку посткомуністичних країн засвідчує, що рецепція цінностей європейської цивілізації, розбудова демократичних інститутів визначається культурою як специфічним буттям нації, стереотипами, способами наслідування та структурою комунікації, а також дискурсивними практиками тоталітарної і посттоталітарної доби, а конститування особистої ідентичності відкриває можливість подолання онтологічної конфліктності між автентичністю та конструктивністю ідентичності у соціальному просторі, у процесі розбудови колективної пам'яті.

Продовженням попереднього дослідницького проекту стала тема «Глобалізація і культурна ідентичність: український вимір». Один з провідних наративів цієї теми: глобалізм, глобалізація і стратегії національної ідентичності. Дослідники пропонують говорити про релігійну першооснову самої глобалізації, про її супровід у вигляді глобалізаційних проектів та про глобалізм, що має афірмативний характер. Важливим аспектом дослідження проблеми ідентичності стала тема «Легітимація в системі культури. Філософсько-антропологічний аналіз». У новому баченні теми легітимації осмислено зв'язок політичної легітимації і репресивної функції культурних форм: примус до публічності, примус до лояльності на ґрунті симулякрів, відродження культури саботажу та імітації. У центрі уваги дослідницької групи також були

співвідношення автономії університету та демократичних легітимацій, утопічний та архітектурний дискурс у процесі усталення політичних інституцій, легітимація і національна ідентичність.

Досвід теоретичної рефлексії на тему інфрамистецтва отримав своє продовження у дослідженні «Мистецькі стратегії у публічній сфері». Це дослідження триває й донині. Дослідження ґрунтується на кількох ключових сюжетах. Головну увагу в ньому надано зв'язку між політичною уявою та режимом постправди, мистецтвом та режимом істини, раціональністю ілюзій та політичною комунікацією; техніці мистецької сугестії у публічному діалозі. Головний наратив — вплив мистецьких стратегій на політичну комунікацію за умов постправди. Йдеться про використання принципу достовірності ілюзії, про роль міфологічного перетворення реальності на підставі мистецьких стратегій.

Окрім власне дослідницької роботи треба відзначити вагому роль членів відділу в розвитку філософської освіти. Переважна їх більшість викладає в провідних університетах країни, ними створено інноваційні філософські курси, написано низку авторитетних навчальних посібників, як-от: А. Єрмоленко «Комунікативна практична філософія» (1999); В. Малахов «Етика: курс лекцій» (1996, п'ять перевидань); С. Пролєєв «История античной философии» (2001).

Відділ зробив помітний внесок у підготовку філософських наукових кадрів, у ньому чимало університетських викладачів пройшли наукове стажування, а також було виконано кілька значущих наукових досліджень, серед яких особливо відзначимо праці лідера досліджень модерної філософії в нашій країні О. Хоми «Истина и очевидность: симптоматологическое мышление в философии модерна» (1999) і М. Столяр «Религия советской цивилизации» (2010) та «Советская смеховая культура» (2011). Дві останні монографії й дотепер залишаються найбільш систематичним дослідженням світоглядних структур радянської доби.

Співробітники відділу також активно долучалися до масштабних інтелектуальних проєктів у царині філософії останніх тридцяти років. За їх ініціативи та активної участі 1994 року було створено всеукраїнське об'єднання професійних філософів Український філософський фонд; проведено чотири Міжнародні літні філософські школи (у рамках мережі «літніх університетів» HESP, 1998–2001), які істотно вплинули на відновлення та самоорганізацію філософської спільноти країни; створено видавничу серію перекладів «Сучасна гуманітарна бібліотека» (2002–2014), що стала однією з платформ, де усталився стандарт наукового видання перекладів; організовано міждисциплінарні семінари та п'ять кінофестивалів «Українські альтернативи» (разом з Національною спілкою кінематографістів України, 2001–2005); проведено всеукраїнські конкурси «Премій з філософії» (з 2011), які стали першим системним форматом оцінки досягнень українських філософів та вагомим чинником популяризації цих досягнень, а також всеукраїнського конкурсу філософських стартапів (2018), який сприяв консолідації та розвитку публічної філософії в Україні.